

Tartu diploma-kõnetaja.
15.5.40. H. Kadant.

Diplomitöö
473590

E. V.
TARTU ÜLIKÕLLE
DIPLOMISTEADUSKONN
15. mai 1940
nr 58.
TARTU

Sisukord

A. Poliitilised deliitidest.

a. Riigi sõjalise reetmise vastu

RIIGI SÕJALINE REETMINE

b. Riigi reetmine.

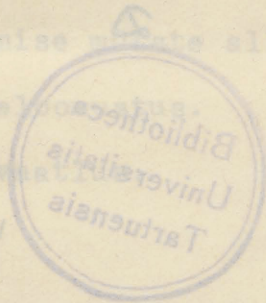
B. Riigi sõjaline reetmine.

a. Riigi sõjalise reetmise mõiste alla kuuluvate

asutuste üldine nimetus

asutuste üldine nimetus

b. Riigi reetmine.

473590

A.B

1940

Stud. jur. A. Tammemäe

Tartus.

Stud. jur. 24. 5. 40.

S i s u k o r d

- A. Poliitilisist deliktidest.
 - a. Süüteod kõrgema riigivõimu vastu.
 - b. Riigi reetmine.
 - B. Riigi sõjaline reetmine.
 - a. Riigi sõjalise reetmise mõiste alla kuuluvate süütegude üldine iseloomustus.
 - b. Üksikute süütegude vaatlus.
- Osundatud teoseid.

A. PÖLIITILISIST DELIITEST.

L ü h e n d e i d

KrS - Kriminaalseadustik

Liszt - Liszt "Deutsches Strafrecht"

StGB - Strafgesetzbuch

UNS - Uus Nuhtlusseadus

Asundi käsitlemise kriminaalõiguse riigi sõjalises
reeglis määratud võimust, olgu tähendatud, et riigi sõ-
1) takistada rünnakuid, mis on sihitud riigis
koostatatud õiguskorra või selle kõrgemate kandjate vastu,
või mille sihiks on üldse lõpetada riigi eksisteerimine.

Seetõttu KrS-ur need süüdistatavad isikud, kes on
1. peatükis, 1. paragrahis § 74 kuul § 79. (incl) kasit-
tatakse süüdistatavate kõrgema riigivõima vastu ja 2. peatükis
§ 80-87 (incl) riigireetlikele süüdistatavate KrS-ur tar-
vitatavate süüdistatavate süüdistatavate.

Seetõttu peatüki alla kuuluvate süüdistatavate süüdistatavate
süüdistatavate - nii süüdistatavate kõrgema riigivõima vastu, kui
ka riigireetlikele süüdistatavate süüdistatavate iseloomustavaks
süüdistatavate rünnaku teostamine riigi vastu.

Ühenduses sellega aga esildub ühtlasi erinevus. Süüteod riigi kõrgema võimu vastu, nagu näit. KrS-u § 74 antud Eesti Vabariigi põhiseadusliku riigikorra vägivaldne muutmine või Vabariigi küljest mõne tema osa vägivaldne lahutamise - kujutavad endast rünnakut riigi sisemise julgeoleku vastu, ilma et rünnaku teotaja tegutses mõne välisriigi huvides. A. POLIITILISIST DELIKTIST.

Asund käsitlema kriminaalõiguslikult riigi sõjalisse reetmisse puutuvaid küsimusi, olgu tähendatud, et riigi sõjalise reetmise mõiste alla kuuluvad süüteod moodustavad osa neist süütegudest, milliseid nimetatakse poliitiliseks deliktiks.

Poliitilisi delikte käsitlevaist kriminaalõiguslikest normest nähtub ilmselt nende siht - kaitsta riiki kui poliitilist ühikut¹⁾, takistada rünnakuid, mis on sihitud riigis kehtestatud õiguskorra või selle kõrgematel kandjate vastu, või mille sihiks on üldse lõpetada riigi eksisteerimine.

Eesti KrS-us need süüteod leiavad käsitlemist eriosa 1. ja 2. peatükis, 1. peatükis § 74 kuni § 79. (incl) käsitletakse süütegusid kõrgema riigivõimu vastu ja 2. peatükis § 80 - 97 (incl) riigireetlikke ehk vastavalt KrS-u terminoloogiale - riigiäraandlikke süütegusid.

Kumbki peatüki alla kuuluvate süütegude sisu analüüsist nähtub - nii süütegudele kõrgema riigivõimu vastu, kui ka riigireetlikele süütegudele on peamiseks iseloomustavaks jooneks rünnaku teostamine riigi vastu.

1) Vrd. Liszt s. 561.

Ühenduses sellega aga esildub ühtlasi erinevus. Süüteod riigi kõrgema võimu vastu, nagu, näit. KrS-u § 74 antu - Eesti Vabariigi põhiseadusliku riigikorra vägivaldne muutmine või Vabariigi küljest mõne tema osa vägivaldne lahutamise - kujutavad endast rünnakut riigi sisemise julgeoleku vastu, ilma et rünnaku teostaja tegutseks mõne välisriigi huvides. Riigireetlikud süüteod kujutavad aga endast rünnakut riigi välise julgeoleku vastu, kusjuures ründaja tavaliselt tegutseb mõne välisriigi huvides ja võib olla selle välisriigiga seoses, kuid see side võib ka puududa.

Mis puutub teiste riikide kriminaalseadustikesse, siis ka, näit. Saksa StgB tunneb samuti kaht poliitiliste deliktide rühma. Üldine nimetus vastavalt kumbkile rühmale on "Hochverrat" ja "Landesverrat".

Saksa StgB vastavaid poliitiliste deliktide kohta käivaid norme võrrelnud Eesti KrS-u omiga, nähtub, et mõiste "Hochverrat"²⁾ haarab süütegusid, mis Eesti KrS-u järgi vastavad süütegudele kõrgema riigivõimu vastu, kuna mõiste "Landesverrat"³⁾ vastab riigireetmise mõistele Eesti KrS-u mõttes. Siinjuures olgu tähendatud, et täpne vaste mõistele "Hochverrat" eestikeeles puudub⁴⁾.

Täpsemalt võiks anda riigireetmise mõiste veel järgmiselt: riigireetmine on õigusvastane, tahtlik rünnak riigivõim-

2) Liszt, s. 565, "Hochverrat (im Gegensatz zum Landesverrat) ist der Angriff auf die rechtliche Organisation des Staates, also auf seinen Bestand als Einzelwesen".

3) Liszt, s. 568, "Landesverrat ist der Angriff auf die äussere Sicherheit und Machstellung des Staates, also auf den Staat in seiner Stellung neben den anderen Staaten."

4) Karlson-Veske "Juriidiline sõnastik" antud vastet "riigiäraandmine" ei saa pidada õigeks.

5)
mu seisundile, mida ta omab teiste riikide suhtes. Nagu eelpool mainitud, võib riigireetmise subjektile olla side välisriigiga, kuid see võib ka puududa.

Iseenesest see moment polegi nii oluline, vaid oluliseks peetagu seda, et subjekt oma käitumisega asetab riigi võõraste jõudude suhtes välisesse hädaolukorda ja ebakindlasse seisundisse, millised tunnused muuhulgas ka Preisi maaõiguses antud riigireetmise definitsioonis on esildatud 6).

B. Riigi reetmise võime eristada sõjaliseks, -, diplomaatiliseks- ja majanduslikuks reetmiseks. Ja vastavalt sellele riigireetmist käsitlevate kriminaalõiguslike sätete kaitse objektiks pole ainult riigi sõjaline jõud, vaid riigivõimu seisund tervikuna suhetes teiste riigega, eriti ka riigi majanduslik võim.

Riigi sõjalist reetmist iseloomustab igasugune seadusvastane tegevus, mis kuidagi kahjustab või ohustab riiki sõjalise enesekaitse mõttes nii rahu kui ka sõjaajal, kuna diplomaatilise reetmise puhul tegutsetakse riigile kahju tekitavalt diplomaatilise tegevuse abil - see reetmine, täpsemalt öeldes, haarab antud riigi juriidiliste suhete kujundamist teiste riigega.

Riigi sõjaline reetmine ei moodusta Eesti KrS-us mingit iseseisvat omaette esinevat kindlat teokoostist, vaid tema alla kuulub terve rida teokoostisi, milliseid ühendab eelpool esildatud üldine tunnus.

5. Vrd. "Strafrechtliche Abhandlungen" H.193. "Landesverrat nach § 89 StGB.dr.jur.Max Gietl.s.3

6) Beiträge zur Strafrechtswissenschaft, B. II. Der Landesverrat, Fritz van Calker - Schon das Preussische Landrecht hat das Wesen des Landesverrats in diesem Sinn gut charakterisiert mit seiner Definition: "Ein Unternehmen, wodurch der Staat gegen fremde Mächte in höhere Gefahr und Unsicherheit gesetzt wird, ist Landesverrätherey". Seite 246.

Järgnevalt olgu esitatud Eesti KrS-us sõjalise riigireetmise mõiste alla kuuluvad süüteod tähtsamis ja iseloomulikemais joonis enne nende süütegude üksikasjalikumat eritlemist süütegude struktuuri ja analüüsi seisukohalt.

Need oleksid järgmised:

1. Eesti Vabariigi vaenlase abistamine või toetamine sõja ajal (KrS-u § 80)
2. Vaenulise riigi sõjaväes teenimine sõjaajal (§ 81)
3. Kaasaaitamine spionaazhile, spionaazh
4. Salajaste asjade ja teadete edasiandmine, teatamine või avaldamine teisele isikule sellekohase volituseta (§ 84)
5. Seadusega või määrusega salajaseks tunnistatud aladel leiutistele patendi nõudmine või leiutise müük välismaal või seaduse vastane teadete andmine sellise leiutise kohta või leiutise üleandmine teisele isikule (§ 87)
6. Sõjaliselt tähtsate objektide kohta loata plaani, kirjutise või kirjelduse koostamine või loata mitmesuguste sõjaliste andmete kogumine, mida pidi hoitama saladuses,
7. Loata sõjaliselt tähtsaisse ehitusisse tungimine ja lennuriistal lendamine üle sõjaliselt tähtsate kohtade.

Lähem vaatlus näitab, et riigi sõjalise reetmise mõiste alla kuuluvad süüteod oma struktuurilt on peamiselt tegemussüüteod, selle kõrval on mõeldav ka nende esinemine tegematussüütegudena, nagu see nähtub KrS-u § 80 lg 1 teokoostise lähemast analüüsist. Seejuures nende hulgas esineb 1) nii puhttagajärje, s.o. kahjustamissüütegusid, milliste oluliseks tunnuseks on objekti esinemine koos vastava tagajärjega, 2) ka ohustamissüütegusid, milliseid iseloomustab see, et on antud konkreetselt lähedane võimalus kriminaalõiguslikult relevantse tagajärje tek-

kimiseks. Ent ei puudu riigireetlikkude käitumiste hulgas ka formaalsed tegemissüüteod, milliste iseloomustavaks tunnuseks pole mitte otsene tagajärg, ei ka mitte konkreetne oht, vaid neis sisalduv abstraktne, mõeldav oht.

Hüvena, mille kahjustamisele või ohustamisele on suunatud riigi sõjaline reetmine, on mõeldav riigi iseseisvus, mis riigi sisemises elus avaldub 1) riigivõimu kandjate organite õiguses teostada riigivõimu funktsioone riigis kehtestatud õiguskorra alusel ja 2) samuti rahva õiguses korraldada oma elu toetudes samale õiguskorrale sõltumatult teisest riigist, kuna puht välise momendina teda iseloomustab riigiõigus püsida õiguslikult koordinatsiooni tasemel teiste riikide suhtes.

Riigi sõjalise reetmise objektina esineb esmajoones sõjavägi, kui tegelik sõjaliste kaitseülesannete teostaja. Seejuures reetmise objektina võib esinda suurem sõjaline üksus, näit. väeosa, komonda - nagu KrS-u § 80 lg 1, kuid objektina võib olla ka antud üksik sõjaväelane, näit. KrS-u § 80, lg. 2 p. 5 räägitakse sõjaliselt tähtsate ülesandeid täitva isiku reetmisest vaenlasele. Reetmise objektiks pole ainult elavjõud - sõjavägi - kui tegelik kaitse ülesannete teostaja, vaid objektina esinevad ka sõjapidamisvahendid, - relvad. Sõjalise iseloomuga kaitsetstarbeks loodud ehitised, plaanid ja kavandid riigikaitse teostamiseks.

Riigi sõjalise reetmise subjektiks KrS-u järgi on nii Eesti Vabariigi kodanik kui ka välismaalane. Subjektisse puutuvalt olgu siinjuures tähendatud, et mõned saksa autorid, lähtudes subjektist, püüavad kasutada subjekti mõistet vahetegemisel nn. "Hoch- ja Landesverrati" mõistete vahel, milledest esimene mõiste, nagu juba eelpool tähendatud, vastab Eesti KrS-us süütegu-

dele kõrgema riigivõimu vastu, kuna teine vastab KrS-u riigireetmise mõistele.

Nii diplomaatilise- kui ka sõjalise riigireetmise puhul tulevat anda eriline tähendus riigikodanike truudusvahekorrale riigi vastu.

Astund ühendusse välisriigiga õigusvastase rünnaku teostamiseks oma riigi vastu, näit. võttes osa sõjast oma riigi vastu, kodaniku teguviis olevat kui alatu äraandlik truuduse murdmine.

Seda põhimütet polevat teostanud kehtiv StgB küllalt järjekindlalt, nähes ette riigireetlike käitumiste teostajaina ka välismaalasi.

Lähtudes riigi julgeoleku seisukohalt, peab nentima - riigile loomulikult on kasulik see, mida rohkem on tal kodanikke, kes täiesti pooldavalt suhtuvad riigis kehtivasse õiguskorda ja vajadusel ka on valmis astuma välja riigi kaitseks. Teisalt aga tuleb tähendada, et riik on ikkagi ainult teatud fiktsioon, inimeste poolt loodud kooselu vorm, et paremini võimaldada ühiskondlikku elu. Kodanik võib pooldada riiki väga mitmesuguseil kaalutusil, ilma et ta tarvitseks omada erilist truudust riigi vastu, kuigi mõningais vanemais kriminaalseadustikus riigireetmist käsitlevais normes on ka rõhutatud seda truuduse momenti ⁸⁾.

Seepärast ei saa pidada õigeks seisukohta, mis tahab tunnistada riigireetmise subjektiks ainult teatud isikut antud riigi suhtes, nimelt selle riigi kodanikku. Riigi reetmise subjektiks

7) Vt. Liszt, s. 568

8) Zeitschrift für Strafr.wissenschaft, B.49, Landesverräterische Waffenhilfe, dr. Gutjahr- "das Bayr. StgB. vom 16.5.1813; - Art. 299 - ein Untertan, welcher treulos mit rechtwidrigem Vorsatz wider den Staat eine der in den nächst folgenden Gesetzen bestimmten Handlungen unternimmt, wird des Staatsverrats schuldig" - s. 186.

võib olla nii oma- kui välisriigi kodanik, kusjuures tuleb arvestada teatud erand juhtudega. Mis puutub subjekti otsesesse seosesse mõne välisriigiga, tema tegutsemisse mõne välisriigi kasuks, siis ei tarvitse need momendid igakord antud olla. Nad võivad esineda, aga võivad ka puududa. Pearaskus langeb ikkagi käitumise iseloomule, nimelt, et teatud teguviis, käitumine võib asetada riigi võimuseisundi välisesse hädaohtu teiste riikide suhtes. Eelpool nimetatud sidet ja teadlikku teotsemist välisriigi kasuks arvestatagu aga vaid kui kvalifitseerivaid asiolusid.

Ühenduses riigireetlike süütegude subjektiga on tähtis siin ka vaadelda KrS-u üldosa sätteid, mis korraldavad KrS-u normide rakendamist välismaal kordasaadetud süütegude puhul. Välismaal sooritatud süütegude karistatavuseks on nõutav teatud positiivsete ja negatiivsete eelduste olemasolu (KrS-u § 8). Rea teiste hulgas oleks siin nimetada positiivseist eeldusist nõue - välismaal toimepandud tegu olgu fikseeritud süüteona ka selle riigi seaduste järgi, kus see tegu toime pandi (KsS-u § 8).

Mis puutub negatiivseisse eeldusisse, siis meie KrS välismaal toimepandud süütegude suhtes pole kohaldatav muuhulgas ka 1) kui isik on selles süüteos välisriigi kohtu seadusjõusse astunud kohtuotsusega õigeks mõistetud, ja 2) kui isik on välisriigi kohtuseadusjõulise otsusega karistusest vabastatud.

Raskemate, Eesti riigi vastu sihitud poliitiliste süütegude puhul ei tule aga ülalnimetatud pos. ja neg. eeldused arvesse. Selliste süütegude hulka kuuluvad süüteod riigi kõrge- ma võimu vastu (KrS §§ 76 -74) ja riigi reetmine (KrS §§ 80-87-92-96). Ei pääse nimelt viimasel juhul karistusest Eesti kodanikud, kes on sooritanud nimetatud süüteod välismaal.

Süütegude negatiivseist elemendest tuleks rakendamisele riigi sõjalise reetmise puhul hädaseisund, mõeldav oleks ka käsutäitmine. Hädaseisundi eeldused puudugu, et mõningad sõjalised riigireetlikud käitumised oleks käsitletavad süütegudena.

Süüksarvatavuse eeldused. Riigi sõjalisereetmise süüksarvatavuse eeldusina esinevad otsene või kaudne tahtlus, neil liisandub veel mõnel juhul teadvus teo seadusvastasusest. Nagu juuba eelpool tähendatud riigi sõjaline reetmine ei kujuta endast mingit omette esinevat iseseisvat süütegu, vaid onainult üldine nimetus teatud süütegude grupile. Riigi sõjalist reetmist käsitlevate sätete võrdlusest nähtub, et neis ei esine ühist käitumist, mis võimaldaks, arvestades üksikute süütegude eritunnuseid, võtta üht süütegu põhitudüübiks, millesse siis teised suhtuksid alaliigetena, moodustades kas kvalifitseeritud või privilegeeritud tüübid, vastavalt ettenähtud karistuse raskusele. Seega põhitudüüp kui selline riigi sõjalise reetmise mõiste alla kuuluvail süüteguudel üldse puudub.

Küll aga esinevad ühenduses üksikute süütegudega omaette kvalifitseeritud juhud.

Vastavalt eelöeldule seega pole võimalik sõjaliselt riiki reetvate süütegude hulgas teostada selline jaotus, kus üks süütegu oleks võetud aluseks ja millesse teised suhtuksid kui alaliigid. Siiski käsitelu seisukohalt on tarvilik teatud süsteemi kujundamine, kusjuures peamiseks lähtealuseks olgu võetud rahuaegsed riiki sõjaliselt reetvad süüteod ja üksikute gruppide piires sel juhul võiksime rääkida kvalifitseeritud ja privilegeeritud juhtudest, kuigi nende määritlemine, tingituna üksikute sätete konstruktsioonist, osutub võrdlemisi raskeks, kuna esineb rohkesti kasuistlikke sätteid.

Lähtudes ülalöeldust, võiksime krupeerida riigi sõjalise reetmise mõiste alla kuuluvad süüteod järgmiselt:

I. Sõjaliste saladuste avaldamine, KrS-u § 84, 85, 86, 87, 89.

II. Spionaazh ja mõningad temale lähedased süüteod, KrS-u §§ 80 2 lg.p. 7, §§ 83, 85, 86, 88, 89

III. Riigireetlik vaenulikkude sõjajõudude toetamine sõja ajal, milline haarab 2 juhtu:

1) vaenlase toetamine sõjaliste ja muude vaenulikkude tegude juures,

2) vaenulikus sõjaväes teenimine.

Omaette krupina olgu vaadeldud esmajoones riiki sõjaliselt reetvate süütegude hulgas tegusid, millistele ühiseks iseloomustavaks tunnuseks on sõjaliste saladuste reetmine nende avaldamise teel.

Sõjaliste saladuste all üldiselt mõeldakse mitmesuguseid asju ja andmeid, milliste saladuses hoidmine on nõuetav riigikaitse huvides. Siia kuuluvad näit. andmed sõjavägede koosseisu kohta, kindlustuste püüanid, sõjaliselt tähtsad leiutised.

Mõnedel juhtudel on nõuetav selleks, et vastavad asjad ja andmed kuuluksid sõjasaladuste hulka, nende tunnustamine vastava seadusega salajasiks, või vastava määruse või korraldisega, kuna teistel juhtudel asjad ja andmed loetakse salajasiks iseenesest, nagu see nähtub KrS-u vastavaist sõjaliste saladuste reetmise kohta käivaist sättest.

Saladuste avaldamist käsitlevad KrS-u §§ 84, 85, 86, 87, 89. Sõjaliste saladuste avaldamine haarab kolm juhtu:

1) Asjade ja andmete avaldamine, millede suhtes on nõuetav, et nad olgu tunnustatud salajasiks,

2) Asjade ja andmete avaldamine, millised loetakse iseenesest salajasiks,

3) Saladuste avaldamine leiutiste alal.

1) Mitmesuguste sõjaliste andmete avaldamine teisele isikule sellekohase volituseta välisriigi huvides, kusjuures nimetatud asjad ja andmed olgu tunnistatud salajasiks (§ 84, lg. 1 p. 1).

Teokoostis KRS-ku § 84 lg 1 p. 1 järgi oleks lähemalt järgmine: "... välisriigi huvides avaldas, teatas või andis edasi teisele isikule sellekohase volituseta teateid või asju, mis puutuvad Eesti välisesse julgeolekusse või ta sõjajõudesse, või sõjalisse riigikaitse ehitusse ja mida pidi hoitama saladuses.

2) Asjade ja andmete avaldamine, mis loetakse salajasiks, § 84 lg 1 p. 2 antud teokoostis - plaani või joonistuse või muu kujutuse avaldamine teisele isikule vastava volituseta välisriigi huvides Eesti Vabariigi kindlustatud kohast, viimase jaoks määratud esplanaadist, sõjalaevast või muust ehitusest, mis oli määratud sõjaliseks riigikaitseks, või sellise dokumendi avaldamine, mis puutub mobilisatsioonisse või üldse sõja ettevalmistuskorraldusse.

Kui eritleda lähemalt p. 1 ja p. 2 antud teokoostisi, peab märkima, etp. 1 antud juhul haarab asjad ja andmed, millele suhtes on nõutav, et nad olgu tunnistatud salajasiks kas vastava seadusega, määrusega või korraldisega, kuna p. 2 antud juhul vastavad asjad ja andmed loetakse salajasiks iseenesest. Muud erinevust nende kahe teokoostise vahel pole, kuigi p. 2 antud loend näiliselt püüab olla purgiv ja esialgu paistab nagu oleks ses loendis antud asjad ja andmed sellised, mis ei

saaks kuuluda p. 1 mõeldute hulka. Süüelduseks on otsene või kaudne tahtlus, kusjuures ühtlasi on nõutav teadvus selle kohta, et tegu sünnib välisriigi huvides. Süüteo subjektiks võib olla nii Eesti kodanik kui ka välismaalane.

Kvalifitseeriva momendina esineb 1) sõjaaeg ja 2) antud süüteo sooritamine isiku poolt, kellele vastavad teated või asjad olid usaldatud teenistuse alal või kes võis neid saada oma kätte või nendega tutvuda teenistuse tõttu.

§ 84 p. 1 ja p. 2 juhul on karistusena ettenähtud sunnitöö kuni 15 a. Sõjaajal - surmanuhtlus või tähtajata sunnitöö.

KrS § 86 näeb ette kvalifikatsiooni subjekti alusel, mis eelpool juba mainitud.

Süüdlast § 84 mainitud sõjaliselt tähtsate andmete või asjade avaldamises teisele isikult välisriigi huvides, kui nimetatud andmed või asjad olid süüdlase kätte usaldatud teenistuse alal või kui ta võis nendega tutvuda oma teenistuse tõttu, karistatakse rahuajal surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

Subjekti alusel kvalifitseeritud juhtum omakorda kvalifitseerub veel kordasaatmise aja järgi. Nimelt juhul, kui vastav isik, kelle kätte oli usaldatud § 84 nimetatud sõjaliselt tähtsaid andmeid või asju teenistuse alal või kes võis nendega tutvuda teenistuse tõttu, selliseid andmeid ja asju avaldab teisele isikule välisriigi huvides sõjaajal, tuleb rakendamisele karistusena selle teenija suhtes surmanuhtlus.

§ 86 mainitud teenija all mõeldagu riigi- või omavalitsus-teenijat. Vaieldav on, kas subjektiks võib § 86-das olla ka ainult erateenistuses seisev isik.

§ 85 -da järgi on karistatav ka kokkulepe välisriigi valit-

susega või tema agendiga § 84 nimetatud andmete ja asjade avaldamiseks välisriigi huvides.

Karistus - vangimaja kuni 6 a. Kvalifitseeriva asioluna esineb 1) sõjaaeg - karistus sunnitöö kuni 15 a., 2) kokkuleppe teostamine isiku poolt, kes vastavaid andmeid ja teateid saada võis teenistuskohuste täitmisel - karistus sunnitöö kuni 8 a.

See subjekti alusel kvalifitseeritud juhtum kvalifitseerub omakorda aja alusel. Kui eelnimetatud teenija teostab sellise riiki sõjaliselt reetva kokkuleppe sõjaajal, on ettenähtud karistusena tähtajata sunnitöö. Kokkuleppe karistatavusse puutuvalt olgu veel tähendatud, et nimetatud kokkuleppe on karistatav ainult sel juhul, kui ei järgnenud tegu, mille karistatavus katab ka kokkuleppe.

Kolmanda sõjaliste saladuste avaldamise juhuna esineb saladuste avaldamine leiutiste alal (KrS - § 87) Teokoostis oleks kokkuvõetult järgmine: seadusega või määrusega salajaseks tunnustatud aladel leiutisele patendi nõudmine või sellise leiutise müük välismaal või seaduse vastane teadete andmine sellise leiutise kohta või leiutise enese seadusvastane üleandmine teisele isikule.

Süüteoobjektiks on sõjalisse riigikaitseesse või riigi sõjajõududesse või sõjaliseks riigikaitseks määratud ehitusse puutuv leiutis või täiendus, seejuures selline leiutis või täiendus olgu tunnustatud salajaseks.

Subjekt võib olla Eesti Vabariigi kodanik kui ka välismaalane. Mis puutub teadete andmisse leiutise kohta või leiutise enese üleandmisse ühenduses teo kordasaatmise kohaga,

siis võib see toimuda nii välismaal kui ka siseriigis, kuna niimetatud käitumiste suhtes kohta lähemalt pole määratud kindlaks. Süüeelduks on otsene või kaudne tahtlus koos teadvusega käitumise seadusvastasusest. Rahuajal sellise süüteo eest on ettenähtud karistusena kuni 8 a. sunnitööd. Kvalifikatsioonina esineb sõjaaeg. Kui see süütegu sooritati sõjaajal, karistatakse süüdlast sunnitööga kuni 15 a.

Oma struktuurilt eelpoolvaadeldud sõjaliste saladuste avaldamist käsitlevad süüteod on ohustamissüüteod.

Teise grupi riikide sõjaliselt reetvate süütegude hulgas moodustab spionaazh ja mõningad temaga õige lähedases seoses olevad süüteod. Siia kuuluvaiks loetagu KrS-u §§ 83, 80 p. 7 ja §§ 85, 86, p. 1 ja p. 4, §§ 88, 90, 91.

Spionaazhi kui sellist puhtal kujul käsitlevad KrS-u § 80 p. 7 ja § 83, §§ 88, 90, ja 91 haaravad neid osa salakuulamise kui süüteo teokoostise elemente.

Ometi pole kohane moodustada neist mingi omaette esinev grupp, vaid on otstarne neid paigutada ühte gruppi salakuulamisega, mida siin on ka tehtud.

Spionaazhi, s.o. salakuulamise all mõeldakse salajaste sõjaliste kui ka majanduslikkudet eadete kogumist mõne teise riigi kasuks. Lähtudes rahuaegseist riiki sõjaliselt reetvaist süütegudest, peab tähendama, et spionaazhi lihttüübi moodustab Kr-S-us § 83 antud süütegu, kaasaaitamine spionaazhile, mille teokoostis lähemalt oleks järgmine: Eesti Vabariigi välisesse julgeolekusse või ta sõjajõududesse või sõjalisse riigikaitse ehitusse puutuvate asjade ja teadete koguda aitamine välisriigile või välisriigi agendile.

Subjektina võib esineda nii E.Vabariigi kodanik kui ka

välismaalane. Karistus - kuni 8 a. vangimaja

KrS-u § 83 2. lõikes on antud spionaazhile kaasaaitamise kvalifikatsioon aja alusel, nimelt on ses sättes nähtud ette süüdlasele karistusena kuni 15 a. sunnitööd, kui spionaazhile kaasaaitamine toimub sõja ajal. Teiseks kvalifitseerub § 83 antud kaasaaitamine subjekti alusel (KrS § 86 1 lg p. 1) Kui kaasaaitamist spionaazhile teostab isik, kes vastavaid sõjalisse riigikaitsele puutuvaid anemeid võib saada teenistuskohuste täitmisel, karistatakse nimetatud isikut rahuajal kuni 15 a. sunnitööga. Karistust raskendavaks momendiks omakorda on sõjaaeg (KrS-u § 862 2 lg), mis puhul ülalnimetatud spionaazhile kaasaaitamises süüdlast teenijat - ametisikut karistatakse tähtajata sunnitööga.

Eriti kvalifitseeritud salakuulamise juhtum on antud KrS-u § 80-da 2. lõike p. 7-das. Selles räägitakse salakuulamisest, mida toimetab Eesti Vabariigi kodanik sõjaajal, et anda seega abi vaenlasele Eesti Vabariigi vastu sihitud vaenuliste tegude tegude juures.

Kui KrS-u § 83 antud spionaazhi subjektina võib esineda nii Eesti kodanik kui ka välismaalane, siis § 80 2. lõike p. 7-das antud süüteo subjektiks on Eesti Vabariigi kodanik ja vaid erandina välismaalane, nagu nähtub KrS-u § 97 -dast, kahel juhul:

1) kui välismaalane teostas nimetatud süüteo Eestis viibimise ajal, viibides Eestis vaba kodanikuna, 2) kui ta sooritas selle teo, olles Eestis sõjavangis.

Karistusena § 80 2. lõike p. 7 antud juhul on ettenähtud surmanuhtlus.

Spionaazhile kui süüteoole on iseloomulik, et ta kujutab

endast ohustamissüütegu.

Vaenlane, saanud vastavaid teateid ja andmeid salakuulajate kaudu, kas näit. sellest, millised väekoondised Eesti Vabariigil kusagil asuvad, milline on nende relvastus, kus asuvad baasid, milline on sõjaväe ja rahva meeleolu, teab teha arvestusi, kavu ja korraldusi sõjaliseks tegutsemiseks Eesti riigivastu, mis on temale kasulik ja millega ta võib saavutada kui mitte otsustavat võitu, siis vähemalt tuntavat sõjalist edu ja seega on antud ilmselt konkreetne oht Eesti riigi sõjalise võimu murdmiseks.

Lähedased spionaazhile on KrS-u §§ 88, 90 ja 91 antud süüjaos.

1) Loata mitmesuguste andmete kogumine a) riigikaitseliste objektide või b) üldse riigi kaitsesse ja sõjalisse julgeolekusse puutuvate asjade kohta (KrS-u § 88)

KrS § 88 lg 1 antud juhul(a) andmete kogumine seisneb plaani joonistuse või kirjelduse või muu kujutise koostamises Eesti Vabariigi kindlustatud kohast, selle alla määratud raioonid olgu avalikult välja kuulutatud, selle alla määratud raioonid olgu avalikult välja kuulutatud, sõjalaevast või muust riigikaitseks määratud ehitusest.

Kuna lg 2 (b) käsitleb keelatud andmete kogumiskna, teadete või asjade kogumist, mis puutuvad Eesti Vabariigi välisesse julgeolekusse, sõjajõududesse või sõjalise riigikaitse otstarbeks määratud ehitusisse, kusjuures on nõutav, et nimetatud teated ja asjad olgu tunnistatud salajasteks.

Subjekt - iga isik, nii Eesti Vabariigi kodanik kui ka välismaalane.

Süüksarvatavuse eelduseks on otsene või kaudne tahtlus. Karistus - vangla kuni 3 a, sõjaajal - vangla kuni 6 a.

2) Loata kavaluse abil tungimine Eesti Vabariigi kaitseks määratud sõjalisse ehitisse (§ 90).

Olulised momendid selle teo juures on 1) sissetungimine loata, 2) salates "oma elukitset, nime, kodakondsust või rahvust, või tarvitades muid kavalusi", nagu § 90 tekstis on mainitud Sissepääsuks tarvitataivate võtete loend § § 90, nagu elukutse, nime, kodakondsuse ja rahvuse salgamine pole iseenestast purgiv, vaid ainult näitlik, kuna pääle nimetatute räägitakse veel muude kavaluste tarvitamisest.

Karistus - vangimaja kuni 1 aasta. Kvalifikatsioon - sõjaaeg. Karistus - vangimaja kuni 6 a.

§ 91 antud teokoostise moodustab loata lennuriistallendamine Eesti Vabariigi kindlustatud koha kohal kindlustuste raioonis, samuti ka raioonide kohal, kus see on keelatud vastavate võimude poolt.

Subjektiks võib olla iga isik. Selleks, et tegu oleks karistatav, 1) toimugu lendamine loata, 2) kindlustatud raioonid olgu avalikult välja kuulutatud.

Karistus - vangimaja kuni 1 aasta. Kvalifikatsioon - sõjaaeg, - karistus kuni 6 a. vangimaja.

Kui spionaazh, nagu eelpool mainitud, kujutab endast ohustamissüütegu, siis §§ 88, 90 ja 91 antud süüteod oma struktuurilt on formaalsed tegemussüüteod. Neis esinev tegevus: 1) mitmesuguste sõjaliste andmete kogumine, 2) sõjalisse ehitisse tungimine, 3) lennukil üle sõjaliselt tähtsate kohtade lendamine iseenestast ei põhjusta veel otseselt mingit tagajärge, kahju riigi sõjaliste jõudude suhtes, samuti ei sisalda ka konkreetset ohtu, küll aga tõusetub selliste tegude puhul abstraktne - mõeldav hädaoht - mitmesuguseid kogutud andmeid

võidakse edasi anda vaenlasile, või nad võivad sattuda juhuslikult vaenuliku riigi võimude kätte.

III. Riigireetlik vaenulikkude sõjajõudude toetamine sõja ajal. Nii võiksime nimetada kolmandat gruppi sõjaliselt riigireetvate süütegude hulgas. Kuna näit. saladuste avaldamise puhul samuti spionaazhi korral vastavate süütegude sooritamine on võimalik nii rahu kui sõja ajal, kusjuures sõjaaeg esineb kvalifitseeriva, s.o. karistust raskendava momendina, siis siala gruppi kuuluvate süütegude diferentsia spetifica on nende sooritamine vaid sõja ajal. KrS-us tunneb ses mõttes kahesugust riigireetlikku vaenulikkude sõjajõudude toetamist.

1. Vaenlase abistamine sõjalise või vaenulise tegevuse juures (KrS-u § 80).

Teokoostis: E.V.vaenlase abistamine või toetamine Eesti Vabariigiga või temaga sõjaliidus oleva välisriigi vastu sihitud sõjaliste või vaenuliste tegude juures,

Süüteosubjekt - Eesti Vabariigi kodanik, kuid erandina ka välismaalane, sõjavang (§ 97). Nimelt KrS-u § 97 1. lg. näeb ette, et välismaalast, kes Eesti Vabariigis viibimise ajal saatis korda § 80 ettenähtud raske kuriteo või samas teos süüdlaslast sõjavangi, kui nad eivastuta sõjaseaduste järgi, karistatakse nimetatud §-i järgi niisama kui Eesti Vabariigi kodaniku.

Sama §-i 2 lõike järele "isikut, kes E.Vabariigi kodakondsusest astus välja teise riigi kodakondsusesse astumata, või kes vaenulise riigi kodakondsusesse astus pärast sõja kuulutamist, või otse enne seda, rahu vahekorra lõpetamise ootel, karistatakse §§ 80 - 82 ettenähtud raskete kuritegude korda-

saatmise eest nende §§ide järgi niisama kui Eesti Vabariigi kodanikku". Seega ka teatud liik Eesti kodakondsusest väljaastund isikuid võib olla § 80 ettenähtud süüteo subjektiks. Ka Itaalia ja Türgi kriminaal seadustikud näevad ette teatud liigi varem nende kodakondsusse kuulunud isikute karistamise, kui nimetatud isikud abistavad vaenlast sõjalises tegevuses ja samuti vastav norm esines endises ex Vene UNS-is⁸⁾, kust ta ka Eesti KrS-u üle on võetud.

Tegu toetamine või abistamine on mõeldav nii tegemusena kui ka tegematusena ja toimub sõjaajal. Objektiks on Eesti Vabariik või sellega sõjaliidus seisev välisriik.

Mis puutub lähemalt teokoostisse kuuluvaise abistamise toiminguisse, siis KrS-u § 80 lg 1-st ei nähtu, milliseis toiminguis seisab abi või toetus vaenlasele. Väljendiga - oli abiks või toeks, - on antud vaid üldklausel, kuna oleks võimata loendada ammundavalt kõiki vaenlase abistamise toiminguid. Selliste toiminguna oleksid mõeldavad, näit., vaenulise riigi sõjajõudude finantseerimine, samuti neile relvade saatmine (Karistus § 80 lg 1 antud juhul tähtajata sunnitöö).

§ 80 lg. 2-s esitatakse enumeratiivselt juba üksikud kindlad abistamise juhud - kvalifikatsioonid (karistus surma nuhtlus).

Raskem karistus, nimelt surmanuhtlus, tabab süüdlast, kui abi või toetus vaenlasele seisis: 1) selles, et temale väeosa, komando, kindlustatud koht, sõjasadam või sõjalennuriist ära anti, aranda katsuti, või neilt võeti kaitsevõimalus vaenlase vastu,

8) Vt. Zeitschrift für Strafr.wissenschaft B 49, Gutjahr, "Landesverräterische Waffenhilfe" s 149

2) selles, et väeosa ülemat või väeosa vaenlase poole üleminema kihutati või kalluti,

3) selles, et Eesti Vabariigi sõjajõududele vägivaldselt hakativastu või nende kallale kiputi,

4) selles, et äraandliku otstarbega saadeti korda tapmine,

5) sarnase isiku äraandmises vaenlase kätte, kes teadvalt tähtsat sõjalist ülesannet või kohustust täitis.

6) pealetungimiseks või vaenlase vastu kaitsmiseks määratud ladude või sõjaväe varustuse hävitamises, samuti maa- ja veeteede, telegraafi ja telefoni või muude väeosade vaheliste sideabinõude kõlbmatuks tegemises,

§ 80 p. 1 lähtudes, kus abistamine on antud üldklauslina, lähemalt toiminguid loendamata, nimetamata, oleks mõeldav

§ 80 antud süütegu nii ohustamissüüteona kui ka kahjustamissüüteona.

§ 80 lg. 2 antud juhtudel osalt on tegemist kahjustamis-, osalt ohustamissüütegudega. § 80 lg. 2 punktides 1, 4 ja 5 antud juhtudel ilmselt on tegemist kahjustamissüütegudega. On selge, et kui vaenlase sõjaväe abistamine seisib näit. selles, et vaenlasele anti ära kindlustatud koht, või võeti temalt kaitse võimalus vaenlase vastu, pole enam tegemist kahjustamisohuga, vaid juba teatud kahjuga kui kindla tagajärjega, mille tulemuseks on oma riigi sõjajõudude vastupanu nõrgenemine teatud punktis ja eduvvaenlase poolel.

Saksa StGB sõjalist reetmist käsitlevaist sättest vastab Eesti KrS-u § 80-le nn. "Landesverräterische Begünstigung"⁸⁾
(StGB § 89)

8) Liszt, s. 570 "Die Landesverräterische Begünstigung, begangen dadurch, dass der Täter während eines gegen das Deutsche Reich ausgebrochenen Krieges einer feindlicher Macht Vorschub leistet oder der Kriegs-Macht des Deutschen Reiches ... Nachteil zufügt".

Seejuures tuleb märkida järgmist erinevust: kui Eesti KrS-u § 80 lg. 1 antud süütegu võib esineda ohustamissüüteona kui ka kahjustamissüüteona, siis "Landesverräterische Begünstigung" on mõeldav vaid kahjustamissüüteona. Süütegu on antud juhul, kui vaenlase sõjaline seisund on muutunud soodsamaks ja saksa sõjaväe sõjaline seisund on halvenend. Tähendab - saksa sõjalise seisundi halvenemine üheltpoolt ja teiselt vaenlase sõjalise seisundi soodsamaks muutumine olgu tegelikult antud. Ei piisa sellest, et on antud ainult oht sellise olukorra tekkimiseks.

2. Vaenulikus sõjaväes teenimine on teine KrS-us esinev sõjaline riigireetlik süütegu, mille teostamine on võimalik ainult sõja ajal. Teokoostis - teadvalt vaenulikku sõjaväkke astumine või sellest mitte väljaastumine - lühidalt - vaenulikus sõjaväes teenimine.

Subjekt on E.V. kodanik, erandina aga ka vastavalt KrS-u § 97 lg. 2-se sättele, isik, kes E.V. kodakondsusest astus välja teise riigi kodakondsusse astumata, või kes vaenulise riigi kodakondsusse astus pärast sõja kuulutamist või otse enne seda rahuv ahekorra lõpetamise ootel.

Et moodustuks teokoostis, esinegu vaenulikku sõjaväkke astumine või sellest mitte väljaastumine sõja ajal või selle tekkimisel. Sõjaväena mõeldagu siin vaenlase sõja jõude kõige laiemas mõttes. Teenistus vaenlase sõjaväes ei tarvitse seisneda ainult teenistuses relvakandja sõdurina, võidakse olla ka ükskõik milline sõjaväeline ametmees, näit. sõjaväearst, õpetaja või muu. Võitlusist tegelikult osavõtu puhul ei tule enam arvesse KrS-u § 81. Sel juhul on antud juba teine süütegu, vaenlase sõjalise tegevuse abistamise kvalifitseeritud juhtum, milline esineb KrS-u § 80 lg. 2 p. 3-as.

Süüeelduks on otsene või kaudne tahtlus, sõjaline vahet-
kord olgu teadvuses antud.

9)
Sõjaline tegevus riikide vahel algab tavaliselt 1) sõja kuulutamise-
ga, kuid piisab ka ainult 2) vaenulise tegevuse alustamisest, ilma et esineks sõja kuulutamist ja lõpeb sõda-
kas 1) faktiliselt sellega, et sõjategevus jääb lihtsalt seis-
ma ja algavad rahulikud läbirääkimised või 2) sõlmitakse ra-
huleping. Nende asioludega arvestatagu eriti sõjaliste riigi-
reetlike süütegude puhul, kuna "sõja aeg" kuulub olulise tunnusena nimetatud süütegude teokoosseisu. "Sõja aeg" kuju-
tab endast vahemikku, milline on piiritletud kahe ajamomen-
diga sõja alguse ja lõpuga. Kuid ka selliste riiki reetvate riiki sõjaliselt reetvate süütegude puhul, millised teostu-
vad nii rahu kui ka sõja ajal, arvestatagu sõja alguse- ja lõppmomentidega, kuna "sõja aeg" nende süütegude puhul on kvalifitseerivaks asioluks.

KrS-u § 81 teokoostise sõnastuse konstruktsiooni kohta olgu märgitud, et KrS es § 81 keelatud tegevused - vaenulikku sõjaväkke astumine või säält mitte väljaastumine - ei moodusta veel täpselt võttes süütegu, vaid süüteo moodustab vaenulikus sõjaväeteenimine sõja ajal, kuna vaenulikku sõjaväkke astumine ja säält mitte väljaastumine on vaid eeldused, et leiaks aset eelpoolmainitud tegevus, s.o. teenimine vaenulikus sõjaväes sõja ajal. Teenimine, viibimine, milliseis õieti § 81 mõtte seisabki, on näiteks täiesti selgesti esile toodud saksa¹⁰⁾ StGB, 1927.a. eelnõu § 95, mis vastab meie KrS-u § 81-le sel-

9) Vrd. Strafr. Abh. H. 193, Landesverrat nach § 89, StGB dr. Max Gietl, s. 28

10) Z. Schrift für Strafr. wissenschaft Landesverr Waffenhilfe d. Gutfahr, s. 208

O s u n d a t u d t e o s e i d .

Calker, der Landesverrat, i. Beiträge zur Strafrechtswissenschaft, 1930

Gietl, Landesverrat nach § 89 StGB, i. Strafrechtliche Abhandlungen H.193, 1917

Gutjahr, Landesverräterische Waffenhilfe, i. Zeitschrift für Strafrechtswissenschaft, B.49, 1929

Karlson, Weske, Juriidiline sõnastik, 1934

Liszt, Deutsches Strafrecht, 1921

Saarmann ja Matto, Kriminaalseadustik, komendeeritud väljaanne, 1937.